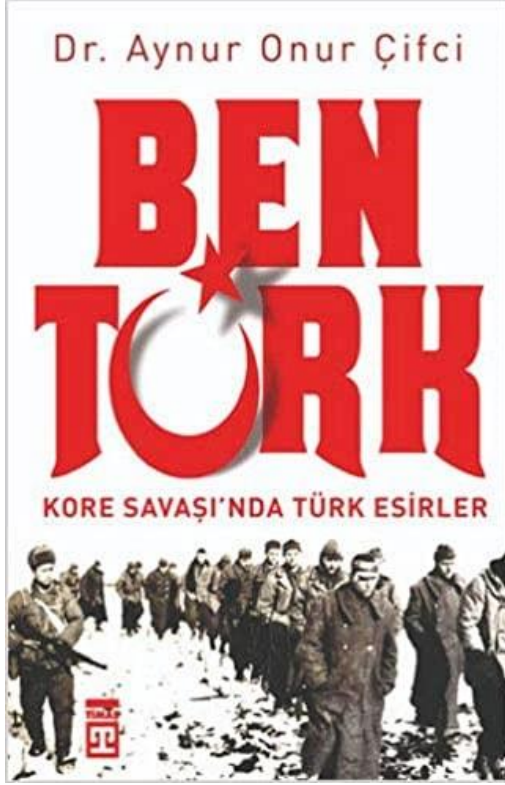

Book Review

Aynur Onur Çiftçi, *Ben Türk: Kore Savaşı'nda Türk Esirler*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2020). ISBN 978-605-08-3055-2

Çiğdem Balım¹

Amerikalı Teğmen Charlie Heath, Kunuri muharebeleri esnasında Amerikan birliklerinin çatışma sırasında yol üstüne terk ettikleri tank ve M39 zırhlı aracı kendi tankı ile itmek istedi. M39'un frenlerini kontrol ederken kenarda ağır yaralı bir askerin inlemesini duydu. Asker elinde tuttuğu boş su matarası ile yalvarıyordu: "Ben Türk... Ben Türk!". Ne teğmende ne de yanındakilerin matalarında su kalmamıştı, karnındaki ve omuzundaki yaralardan akan kanların içinde yatan askeri olduğu yerde bıraktılar.(76)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında 38. paralel sınır kabul edilerek Kore bölünmüş ve iki devlet ortaya çıkmıştı- Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore), ve Kore Cumhuriyeti (Güney Kore). Kuzey Kore, Kim Il Sung yönetiminde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve Çin Halk Cumhuriyeti tarafından destekleniyordu. Güney Kore ise Amerika Birleşik Devletleri tarafından himaye ediliyordu. İki devletin arasındaki gerilim 25 Haziran

1950'de kuzeydeki Kore Halk Ordusu'nun güneydeki Kore Cumhuriyetini işgal etmek için 38. paraleli ihlal etmesiyle savaşa döndü. 27 Haziran 1950'de BM Güvenlik Konseyi, üyelerine ABD Başkanı Truman'ın uluslararası barışı koruma amacıyla başlattığı "asayiş harekâtına" (police action) katılma çağrısında bulundu.

BM Güvenlik Konseyi'nin çağrısı karşısında 16 devlet (ABD, Avusturalya, Belçika, Filipinler, Etiyopya, Hollanda, İngiltere, Kanada, Kolombiya, Lüksemburg, Porto Riko, Tayland, Türkiye, Yeni Zelanda ve Yunanistan) Kore Cumhuriyetini desteklemek için bölgeye askeri kıta, hastahane gemisi ve sağlık ekibi gönderdi. 29 Haziran 1950'de Türkiye, ABD'den sonra Kore'ye asker göndereceğini deklare eden ikinci ülke oldu. Devrin Başbakanı Menderes de tıpkı Başkan Truman gibi davranarak bu konuyu meclise getirmedi. 25 Temmuz 1950'de yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında Türkiye'den tugay boyutunda bir birliğin Birleşmiş Milletler Uzak Doğu Komutanlığı emrine gönderilmesine karar verildi ve Kore'ye gitmek üzere 5090 personelden oluşan bir tugay oluşturuldu. Genel Kurmay arşivlerindeki belgeler, Türk askerlerinin 1 aylık hızlandırılmış eğitimle savaşa gönderildiğini hatta savaşta kullanacakları silahlarla gemide tanıştıklarını gösteriyor. 27 Temmuz 1953'de imzalanan ateşkes ile savaş bittiğinde üç farklı tugay Kore'de görev yapmıştı. Tugaylar subay, astsubay ve çoğunluğu askerliğini yapan eratlardan oluşuyordu. Resmi verilere göre Türk tugaylarının kaybı 725 şehit, 2180 yaralı, 168 kayıp ve 244 esirdi.

¹ Emerita, Distinguished Senior Scholar, Center for the Study of the Middle East, Indiana University, USA. cbalim@indiana.edu

Ben Türk kitabında antropolog Dr. Aynur Onur Çiftçi, esir düşen 244 Türk askerinin kim olduklarını ve başlarından geçenleri Türk, Amerikan ve İngiliz arşivlerinden elde ettiği askerî belgelere dayanarak anlatıyor. Yazar neden böyle bir çalışmaya başladığını kitabın Önsöz'ünde açıklıyor. 2017 yılında yazar ve eşi Indiana Üniversitesindeki çalışmalarına ara verip Maryland'deki Millî Arşiv ve Kayıtlar İdaresini (*National Archives and Records Administration - NARA*) ziyaret ederler:

“Erhan ne aradığımı biliyor, odaklanmış bir biçimde ve hızla çalışıyordu. Ben ise katlar arasında geziyor, ilgimi çeken dosyaları aç gözlülükle kurcalıyor, güler yüzlü ve yardımsever arşiv uzmanlarına ilgilendiğim konular hakkında sorular soruyordum. İşte ilgimi çeken o dosyalardan biri bu kitaba hayat verdi. Bulduğum dosya, Kore Savaşında komünist kuvvetlere esir olan Türk askerlerinin esaret hayatlarını inceleyen 18 sayfalık bir rapordur. Rapor, Amerikan Kara Kuvvetlerinin (Amerikan KK'nın) George Washington Üniversitesi'nde kurduğu İnsan Kaynakları Araştırma Ofisi (*Human Resources Research Office - HumRRO*) tarafından hazırlanmıştı. Bu çalışma, HumRRO'nun Kore'den dönen Amerikan KK esirlerinin esaret davranışları üzerine yaptığı araştırma kapsamında gerçekleştirilmişti. HumRRO'nun bulguları Kore Savaşı'nda esir düşen Amerikan KK esirlerinin yaklaşık olarak yarısının esir kamplarında hayatlarını kaybettiğini ve %15'inin düşman ile iş birliği yaptığını gösteriyordu. Öte yandan, Kore'den dönen Amerikalı esirler ve gaziler arasındaki yaygın inanışa göre, aynı esir kamplarında ve aynı koşullarda yaşayan Türk esirler tek bir kayıp dahi vermemişlerdi ve bir iki istisna dışında düşmanla iş birliği yapan olmamıştı. Bu nedenle, Amerikan KK HumRRO'dan Türk esirlerin esaret davranışlarını yakından incelemesini istemişti.”(11)

Yazar daha sonra HumRRO'nun Amerikan esirleri ve Türk esirler hakkında yaptığı bu çalışmaların 1955'te yayınlanan ve ABD Ordusunun bugün halen kullandığı ABD Muharip Kuvvetleri İçin Davranış İlkeleri Rehberi'nin (*The Code of the U.S. Fighting Force*) şekillenmesinde ve sonraki yıllarda Hayatı İdame, Sorguya Mukavemet, Kaçma ve Kurtulma (*SERE, Survival, Evasion, Resistance and Escape*) eğitiminin oluşturulmasında rol oynadığını öğrenir.

“Kore'de esir düşen Türk askerleri Türkiye'ye iade edilmeden önce ABD Ordusu tarafından sorgulanmışlardı. Bu tutanakların bir kısmı NARA'da bulunuyordu. Bu kitap için yaptığım 2 yılı aşkın araştırma ve ön hazırlığın en heyecanlı kısmı Türk esirlerin dosyalarını tek tek alıp açmak oldu. Artık HumRRO raporunun bahsettiği Kore'deki Türk esirler isimli askerler değillerdi; ete kemiğe bürünmüşlerdi.”(12)

Ben Türk te Türk, Amerikan ve İngiliz arşivlerinden edinilen belge ve kaynaklar mukayeseli olarak ele alınıyor. Yazarın Londra'daki İngiliz Ulusal Arşivi'nden (*The National Archives - TNA*) temin ettiği İngiliz esirlerin dosyaları ve diğer askerî belgeler, aynı kamplarda ve aynı koşullarda yaşayan İngiliz esirlerin bu iki grup hakkında verdikleri bilgileri içeriyor. Bu anlamda, kitapta Türk, Amerikalı ve İngiliz esirlerin sorgu tutanakları çapraz okunmuş ve kesişme noktalarına odaklanılmış. Eser ayrıca bölgenin politik ve sosyal tarihi hakkında birçok ipucu içeriyor, örneğin Kuzey Koreli çiftçiler o kadar fakirlerdir ki esirlerden yiyecek dilenirler. Değişik ülkelerden gelen esirlerin diğerleri hakkında ne düşündükleri de ilginçtir, örneğin Türk ve İngiliz esirlerin birbirlerinin askeri disiplinlerini takdir ettiklerini ve karşılıklı saygı duyduklarını görüyoruz. Kitapta belgeler, resimler ve Kore savaşı hakkında bilgiler de mevcut.

Dr. Çiftçi'nin bu çalışması bir ilk, çünkü daha önce Türk şehit ve gazileri üzerine detaylı bir çalışma mevcut değil. ABD ordusunun kayıtları olmasa Türk esirler hakkında Genelkurmay arşivinde belli ki hemen hiçbir şey yok. **Ben Türk** kitabı kendi kaderlerine terk edilmiş, mektupları bile esir kamplarına gönderilmemiş, esaretten sonra değil tazminat, yolluklarını bile devletten alamamış insanlarımızın inanılmaz cesaret, disiplin ve dayanıklılık hikâyesi.